

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Statsvetenskapliga institutionen

**Ryska minoriteter i forna sovjetstater:
en utvärdering av hypoteser om etnisk konflikt**

Kandidatuppsats i statsvetenskap

HT 2009

Martha Hannus

Handledare: Andrea Spehar

9516 ord

Abstract:

Sedan Sovjetunionens fall har de flesta av de forna Sovjetstaterna präglats av inre oroligheter och få har demokratiserats. Många har undrat vad som skulle hända med den nya ryska minoriteten. Etnisk konflikt har förutspåtts av olika forskare. Uppsatsen utvärderar olika teorier om etnisk konflikt genom att jämföra och pröva dem teoretiskt. Utvalda hypotesers giltighet prövas sedan genom att den ryska minoriteten i de forna Sovjetstaterna studeras. Olika metoder och material används för att ge en bild av hur väl hypoteserna kan förutspå och förklara etnisk konflikt. Slutsatsen är att konfliktsituationen i forna Sovjetunionen är bättre än vad som förutspåtts. Uppsatsen ger en bild av vilka hypoteser som framtida forskning bör fokusera mer på, och vilka luckor som finns i forskningen.

Innehållsförteckning:

1. Sovjetunionens fall och de etniska konflikternas återkomst	4
2. Varför uppkommer etnisk konflikt? Teoretiska förklaringar	6
2.1 Etnicitet, nationalism och etnisk konflikt	6
2.2 En översikt över de teoretiska utgångspunkterna och de hypoteser de ger upphov till	8
2.3 Att se till bakgrunden: Strukturella förklaringar	9
2.3.1 Etnicitet och modernitet	9
2.3.2 Statens utformning, institutioner och demografi	10
2.3.3 Ekonomiska förklaringar	11
2.4 Perception och oförutsedda händelser: aktörernas frihet att handla?	12
2.4.1 Det etniska säkerhetsdilemmat	13
2.4.2 Exploaterande eliter	13
2.4.3 Extern påverkan som orsak till etnisk konflikt	14
3. Uppsatsens hypoteser	15
4. Uppsatsens metodfrågor	16
5. Den beroende variabeln: Den ryska minoritetens situation då och nu	19
6. Varför uppkommer etnisk konflikt? Empirisk undersökning och resultat	22
6.1 H1 & H2: Ekonomi, fördelning, utveckling och demokrati i forna Sovjetunionen	23
6.2 H3: Autonoma ryska regioner som en källa till konflikt	26
6.3 H4: Demografiskt hot eller marginaliserat fåtal?	27
6.4 H5: Medborgarskap, språk och nation: om risken med nationaliserande politik	28
6.5 H6: EU och Rysslands påverkan i minoritetsfrågor	30
6.5.1 Ryssland som externt hemland	31
6.5.2 EU som extern aktör	32
7. Slutsatser	33

1. Sovjetunionens fall och de etniska konflikternas återkomst

I år firas Berlinmurens fall, samtidigt som Lissabonfördraget ytterligare enar det Europa som har varit skådeplats för många krig. Mycket har hänt sedan kalla krigets slut, och idag är krig i det enade, demokratiska Europa svårt att tänka sig. Tyvärr firas inte Sovjetunionens fall med samma glädje. Få av de nya staterna är idag demokratiska och lite hopp finns om en demokratisk utveckling inom en snar framtid.¹ Totalitära ledare, inbördeskrig, minoritetskonflikter, korruption och fattigdom är reella problem i vissa forna Sovjetstater i Centralasien och Södra Kaukasien, men också i Moldavien och Vitryssland.² Sönderfallande stater är en grogrund för droghandel, terrorism, organiserad brottslighet och vapenhandel.³ Inte heller i Ryssland har utvecklingen varit stabil. De senaste åren har den ryska demokratin präglats av anklagelser om valfusk, outhärdade mord på kritiska journalister, och kränkningar av mänskliga rättigheter ibland annat det omstridda kriget i Tjetjenien.⁴ Sovjetunionens fall har inte lett till den demokratiska utveckling som många önskat, och regionen fortsätter vara problematisk, men också forskningsmässigt intressant. Kalla krigets slut ledde till en ökning av etnisk konflikt, dels för att de många konflikter i tredje världen förlorade sin ideologiska prägel och blev etniska, och dels för att forskarna försökte hitta andra perspektiv än de klassbaserade och då i högre grad uppmärksammade den etniska aspekten av konflikt.⁵ Så kallade nya krig, interna eller gränsöverskridande konflikter där gränsen mellan civil och stridande är svår att dra blev den vanligaste formen av krig. Identitet och kultur är en central komponent i dessa krig.⁶ I Sovjetunionen ledde Gorbatsjovs politik för att öppna samhället och reformera ekonomin till att demokratirörelserna spirade, och irredentismen och secessionismen ökade.⁷ Ca 25 miljoner ryssar har efter unionens fall gått från att vara en privilegierad grupp hemmastadd överallt i Sovjetunionen, till att vara en omdiskuterad minoritetsgrupp med en oklar status i de olika länderna.⁸ De utgör ett speciellt fall bland minoriteter på grund av den status de hade i Sovjetunionen, och det stöd de har från dagens Ryssland⁹, där högerextremismen och rasismen vuxit sig

---

¹ Freedomhouse.org, 2009

² International Crisis Group, Caucasus reports and briefings, Central Asia reports and briefings, 2009

³ Barysch, 2004, Smith, 2003

⁴ Barysch, 2004

⁵ Stavenhagen, 1996, 8

⁶ Baylis, Smith, Owens, 2008, 221-222

⁷ Irredentism innebär att en grupp som bebod ett territorium vill förena detta område med ett annat land. Secessionism innebär att en grupp vill frigöra ett territorium för att skapa en egen stat eller politisk enhet.

⁸ Brubaker, 1996, 7

⁹ Chinn, Kaiser, 1996, 11-13

starkare, och med den ett stöd för den ryska minoritetens situation i grannländer.¹⁰ Därför är det intressant att studera hur den ryska minoriteten har anpassat sig, och hur majoritetsbefolkningen har hanterat frågan om deras status, vilket kan ha haft betydelse för demokratisering och samhällsbyggande i de forna Sovjetländerna.¹¹

Etniska grupper har kämpat för sina rättigheter så länge som den moderna staten har funnits i Västeuropa. Praktiska lösningar har testats, från autonomi till olika system för maktindelning. Att kartlägga orsakerna till dessa konflikter kan resultera i ytterligare verktyg för att förebygga, hitta andra sätt att lösa konflikten och skapa system som tidigt varnar för potentiella konflikter. Många studier har försökt kartlägga hur konflikter har uppstått och eskalerat i vissa enskilda fall, och förklaringarna kring situationen i forna Sovjetunionen är många. En mängd teorier beskriver generella mönster för etnisk konflikt. Dock är det få studier som översiktligt redogör för teoribildningarna, tidigare forskning och operationaliseringar. Att utveckla ytterligare en teori om etnisk konflikt hade antagligen bara bidragit till förvirringen. Syftet med uppsatsen är att kritiskt granska den teoretiska litteraturen och den tidigare forskningen inom området. På detta sätt kan man hitta de vanligaste och mest rimliga hypoteserna om orsaker till konflikter mellan etniska grupper inom stater. Sedan kartläggs eventuella konflikter mellan majoritetsbefolkningen och den ryska minoriteten i de före detta Sovjetländerna, och de utvalda hypoteserna prövas på denna region. Uppsatsen utgår från år 1996, och jämför med konfliktsituationen idag. Uppsatsen kommer att pröva hur väl hypoteser om demokrati och ekonomi, demografi, statens utformning och politik och andra aktörers påverkan på staten klarar sig när det gäller att förklara etnisk konflikt. Uppsatsen är upplagd som följer: först introduceras viktiga definitioner och teoretiska utgångspunkter. Brister i tidigare forskning diskuteras. De hypoteser som står i centrum för uppsatsen väljs ut, och tillvägagångssättet för att studera dem fastställs. Slutligen genomförs en empirisk undersökning för att testa de utvalda hypoteserna, en analys genomförs och några generella slutsatser kan dras.

---

¹⁰ Amnesty International, Russia report 2009

¹¹ Heleniak, 2004

1. Varför uppkommer etnisk konflikt? Teoretiska förklaringar

1.1 Etnicitet, nationalism och etnisk konflikt

Den tidigare forskningen om etnisk konflikt präglas av en vilja att vässa och förbättra begreppen, och komma med sitt eget bidrag, vilket ökar förvirringen och minskar möjligheten till användbara jämförelser. Därför krävs ett tydliggörande av vilka centrala begrepp som finns och hur de bäst förstås, för att sätta fokus på det som ska studeras. För att strukturera de förslag på förklaringar som finns i litteraturen, och finna de mest rimliga hypoteserna, krävs också ett analyschema.

Etnicitet är inte ett oproblemiskt begrepp. Etnisk identitet är inte given utan "skapas och upprätthålls av institutioner i civilsamhället"¹², och historiska och sociala processer.¹³ Etnicitet kan bestämmas genom objektiva faktorer som språk, utseende eller kultur, eller genom den subjektiva upplevelsen av att tillhöra en grupp.¹⁴ Etnicitet kan i forskningssammanhang fungera som ett begrepp som döljer den dynamik eller de maktskillnader som står som orsak till en konflikt.¹⁵ Det finns två konkurrerande uppfattningar om vilka som utgör en nation. Den första, som förekommit sedan första världskriget är principen att ett folk utgör en nation som ska få styra sig själva.¹⁶ Detta innebär att etniska kriterier lägger grunden för nationen, och ofta finns en idé om vilket som är den etniska nationens egentliga hemland.¹⁷ Den andra, civila definitionen av nation¹⁸ innebär att alla som lever på statens territorium, utgör staten. Ordet nation förlorar här sin ursprungliga betydelse och betecknar istället staten. Nation betecknar i uppsatsen en etnisk grupp, och inte en stat. Nationalism innebär uppfattningen att statens och nationens gränser ska vara identiska, och den politiska rörelse det ger upphov till. I den teoretiska litteraturen finns en sammanblandning av etnisk konflikt¹⁹ och nationalism. Ofta används samma förklaringsmodeller för både etnisk konflikt och nationalism. Författare som skriver om det ena, hänvisar till forskning om det andra. Vissa studerar uppkomsten av etnisk konflikt och betraktar nationalism som en orsak till etnisk konflikt, medan andra studerar nationalism med motiveringen att den kan

---

¹² Fearon, 1994

¹³ Stavenhagen, 1996

¹⁴ Fearon, 1994

¹⁵ Stavenhagen, 1996, 14

¹⁶ Stavenhagen, 1996, 17

¹⁷ Stavenhagen, 1996, 3

¹⁸ "nationhood", Brubaker, 1996

¹⁹ Etnisk konflikt är helt enkelt konflikt mellan två etniska grupper inom en stat.

leda till etnisk konflikt.²⁰ Nationalism är förstås problematisk, då de flesta stater idag är multinationella.²¹ Eftersom syftet med uppsatsen är att grundligt utvärdera den teoretiska litteraturen väljer jag att behandla teorier som handlar om både nationalism och etnisk konflikt, för att inte utesluta någon intressant förklaring.²²

För att komma fram till vilka hypoteser om etnisk konflikt som är mest rimliga och värda att pröva krävs en kritisk granskning av den teoretiska litteraturen på området, både av teorier om konflikt i allmänhet och tankar om konflikt i forna Sovjetunionen. Att kategorisera teorierna och hypoteserna gör det lättare att jämföra dem och se vilka skillnader och likheter som kan användas, och hur de förhåller sig till varandra. Få av författarna klargör sin position i förhållande till forskningsfältet, och där kan min översikt underlätta.²³ Samma grundtankar förekommer i olika formulering och med olika etikett, och detta gör det förstås svårare att identifiera och klassificera teorierna. Det finns många olika förslag på hur den teoretiska litteraturen på detta område kan struktureras, men inget är konsekvent använt eller används av flera forskare.²⁴ Varje teori vilar på en grundhypotes, som kan formuleras relativt enkelt, och som kan studeras och bör kunna bedömas utifrån enkla skillnader mellan länderna.

Den största skiljelinjen mellan dessa teorier kan dras mellan de som ser strukturella faktorer som centrala och de som intresserar för aktörernas roll i uppkomsten av konflikt. Detta är en mycket vanlig uppdelning, men konstigt nog väldigt svår att hitta formulerad i litteraturen om etnisk konflikt. Det finns ingen klar uppdelning och klara kriterier för gränsdragning mellan perspektiven. Strukturer kan förstås som egenskaper hos samhället, som är separerade från individen och påverkar deras beteende.²⁵ De teorier som klassats som strukturfokuserade har gemensamt att de förklarar fenomenet etnisk konflikt som en följd av bakomliggande samhällsliga orsaker: ekonomiska strukturer, etnisk identitet och geografisk fördelning. Aktör hänvisar till en agents handlingar, där det alltid finns möjlighet att handla eller låta bli, och att förändra

---

²⁰ Brubaker, 1996 till exempel menar att den potentiellt värsta följderna av nationalism är krig, och kopplar då samman dessa två förklaringar.

²¹ Stavenhagen, 1996, 2, 14

²² En konsekvens av detta kan vara att jämförbarheten till synes minskar, men jag menar ju att den i själva verket ökar, då fler teorier inryms.

²³ Ett exempel är regimförändringshypotesen: här blandas strukturella faktorer som regimtyp med ett aktörscentrerat perspektiv, utan att eventuella motsättningar åskådliggörs. Se Jenne, 2004

²⁴ Se t ex Jenne, 2004, Chinn och Kaiser, 1996

²⁵ Giddens, 1979, 50

strukturer.²⁶ Aktörsperspektiv fokuserar på förklaringar som innefattar individers perceptioner och agerande: uppfattningar, handlingar och politisering av skillnader. Det kan vara svårt att avgöra om en teori är strukturell eller aktörsfokuserad. Ekonomiska förklaringar framstår ibland som en bakgrund, men andra hävdar att det är först när den uppfattas som problematisk av aktörerna som den kan leda till konflikt.²⁷ Denna problematik ger en bild av hur komplexa dessa processer kan vara, och att varken strukturella eller aktörscentrerade förklaringar kan ensamma ge en rättvis bild av orsakerna till en händelse.²⁸ Uppdelningen är alltså delvis skenbar, men inte helt. Den fungerar bra när det gäller att isolera och förenkla den grundtanke som finns i teorin eller hypotesen för att möjliggöra en jämförelse. Det är alltså rimligt att använda uppdelningen för att strukturera en teoretisk diskussion. Struktur och aktör bör då ses som idealtyper, och hypoteserna kommer i olika grad nära idealet.

1.2 En översikt över de teoretiska utgångspunkterna och de hypoteser de ger upphov till:

Perspektiv	Teori	Hypotes
Struktur	Modernitet	Etnicitet
		Modernisering
	Institutionell	Autonomi/federalism
		Institutionellt arv
		Nationaliserande politik
	Ekonomi	Ekonomisk utveckling
		Fördelning
	Statsskick	Demokrati
Demografi	Minoritetens storlek	
Aktör	—	Elithypotesen
	Etniskt säkerhetsdilemma	Credible commitment
		Transition
Interaktiv nationalism	Extern aktör	

²⁶ Giddens, 1979, 55-56

²⁷ Exempelvis internal colonialism, relative deprivation och elitteorier.

²⁸ För en närmare diskussion, se Giddens, 1979, kap. 2

1.3 Att se till bakgrunden: strukturella förklaringar

I de forna sovjetstaterna finns flera strukturella omständigheter som kan påverka konflikt. Det finns ett stort antal etniska grupper, som utgör en grund för att etnisk konflikt ska kunna uppkomma. Demografiska faktorer som gruppernas varierande storlek är bakomliggande strukturer. En förklaring till varför etnisk konflikt uppkommer rör om landet är demokratiskt eller inte, samt hur institutionerna är utformade. Detta är speciellt intressant i forna Sovjetunionen, där länderna har haft samma typ av institutioner, och där demokratiseringsprocesserna avstannat. Det har även föreslagits att geografisk maktfördelning, och statens lagar och institutioner kan spela roll för konflikt. Den ekonomiska utvecklingen har sett olika ut i olika delar av Sovjetunionen efter 1991, och kunde eventuellt påverka graden av konflikt. Men även under Sovjetunionens tid förekom ekonomiska skillnader mellan olika delar av unionen.

2.3.1 Etnicitet och modernitet

En vanligt förekommande förklaring till etnisk konflikt, som har fått mycket mothugg, är att det moderna samhället och etnisk tillhörighet är oförenligt. Gellners hypotes är att moderna samhället med modernisering och utbildning skapar en medvetenhet om den egna kulturen, samtidigt som krav på effektivitet och anonymitet kräver likriktning och leder till att ett språk och en kultur blir dominerande.²⁹ Detta kan leda till konflikt när inte alla gruppers levnadssätt får plats. Connor beskriver en nations psykologiska essens som en uppfattning av att höra samman och vara skild från andra grupper på "det mest vitala sätt".³⁰ Detta innebär att etnisk identitet är stabil trots ekonomisk och politisk förändring, och en etnisk grupp kommer förr eller senare att kräva rätten till självbestämmande.³¹ Modernitetsteorierna är problematiska då de innebär att konflikt mellan olika etniciteter alltid skulle uppstå, vilket inte nödvändigtvis är fallet.³² Det är inte heller så att urgamla etniska konflikter kan förklara de flesta fall av konflikt i till exempel Sovjetunionen, eftersom grupper länge levt i fred där.³³ Etniska identiteter är dessutom föränderliga. Connor säger att det inte är etnicitet som helhet som orsakar konflikt, utan att detta bara händer när det finns en "vital skillnad" som grundorsak till

---

²⁹ Gellner, 1983, 177-178, 180, kap. 3

³⁰ Connor, 1994, 145

³¹ Jenne, 2004

³² Stavenhagen, 1996, 9, 19

³³ Fearon, 1994

problematiken³⁴, men han beskriver inte vad som är den egentliga orsaken. Etnicitet är visserligen en enkel skiljelinje längs vilken många konflikter i det moderna samhället går, av olika orsaker och under vissa förhållanden, när relationerna mellan grupperna är asymmetriska.³⁵ Men det är trivialt som en förklaring till varför etnisk konflikt uppkommer. Varken Connor eller Gellner gör någon egentlig empirisk prövning av sina hypoteser.³⁶

2.3.2 Statens utformning, institutioner och demografi

Graden av frihet och demokrati kan tänkas påverka hur minoriteten reagerar. Vissa anser att minoriteters möjligheter att agera politiskt kan uppkomma när den politiska strukturen förändras, till exempel när en stat liberaliseras.³⁷ Grupper som diskrimineras ekonomiskt kommer att revoltera så snart en politisk möjlighet öppnar sig.³⁸ Därför bör länder som går från diktatur till demokrati, till exempel i forna Sovjetunionen, visa ett sådant mönster. Eventuellt borde etniska konflikter förekomma i demokratiska länder.

Många teoretiker har menat att autonomi är ett bra sätt att handskas med konflikt, medan andra hävdar att det diskriminerar övrig befolkning och uppmanar till secessionism.³⁹ Autonomi kan isolera minoriteten och hindra dem från politiskt och ekonomiskt deltagande i staten, hindra dialog och alienera och segregera grupper från varandra. Enligt Connor orsakar autonomi därför konflikt, snarare än förebygger det.⁴⁰ Det finns orsak att tvivla på Cornells hypotes. För det första kan man tänka sig att det är minoriteter med extrema krav som får självstyre och att de därför inte heller nöjer sig med det. Dessutom kan man tänka sig att det inte är självstyret som orsakar konflikt, utan någon strukturell faktor som föregår det. För det andra kan man tänka sig att utformningen av autonomin spelar roll för huruvida konflikt uppstår eller inte.⁴¹ Metodologiskt kan det också vara svårt att skilja på autonomi som en form av konflikt, och autonomi som en förklaring till konflikt. Cornell beskriver konflikt i Södra

---

³⁴ Connor, 1994, 145, 153 Men om denna vitala skillnad är språket, verkar det osannolikt att tänka sig att enbart olika språk skulle leda till konflikt.

³⁵ Stavenhagen, 1996, 9

³⁶ Connors metod är att kritisera andra och på så sätt få sin egen hypotes att framstå som mest rimlig, vilket inte gör behovet av empirisk testning mindre. Frågan är hur man utifrån Connors ståndpunkt på ett meningsfullt sätt skulle kunna bevisa hans tes. Eftersom många faktorer tenderar att förekomma samtidigt, och eftersom etnisk identifikation är ett flytande begrepp och i verkligheten ständigt i förändring kan det vara svårt att bevisa och testa teorin.

³⁷ Jenne, 2007 s. 9-10

³⁸ Jenne, 2007 s. 4, s k *grievance theory*.

³⁹ Se ex. Lapidoth, 1996

⁴⁰ Autonomi ökar gruppkänsla, och institutioner ger möjligheter till organisering. Cornell, 2002

⁴¹ Lapidoth, 1996, 204 anser att styrkan i autonomi som verktyg är just att den kan utformas på så många olika sätt.

Kaukasien, men begränsar sig inte till den ryska minoriteten och undersöker ett fåtal fall.

Rogers Brubaker anser att utformningen av den sovjetiska federalismen har efterlämnat ett institutionellt arv, som har haft betydelse för den politik de nya självständiga staterna väljer. Detta arv leder till att de nya staterna har en förståelse av sig själva som stater för en nation, snarare än som civila multikulturella stater.⁴² Detta kan leda till "nationaliserande nationalism", och en aktiv politik för att definiera medborgarskapet i termer av etnicitet, som har varit den vanligaste politiken i de stater som föll sönder i början på 1990-talet, Sovjetunionen och Jugoslavien.⁴³ En sådan politik riskerar att bortse från minoriteters behov och leda till konflikt.⁴⁴ Minoritetens storlek verkar tidigare ha haft betydelse för vilken politik som förts i forna Sovjetunionen. Storlek är en faktor som bestämmer en grupps politiska makt.⁴⁵ Majoriteten i flera länder har uppfattat ett "demografiskt hot" från minoriteten⁴⁶. Den ryska minoriteten i Estland och Lettland, ca 30 % av befolkningen, beviljades till exempel inte automatiskt medborgarskap.⁴⁷ Minoritetens storlek varierar mellan länderna, och skulle kunna påverka om majoriteten känner sig hotad eller inte.

2.3.3 Ekonomiska förklaringar

Ekonomiska skillnader kunde förklara eventuella variationer i konflikt. Enligt Michael Keating ses materiella intressen ofta som klassbaserade, men de kan lika väl vara territoriella. Minoriteter kan uppfatta möjligheterna för regionen som bättre om minoriteten själv kontrollerar de naturresurser eller andra rikedomar som finns i området.⁴⁸ Även en typ av kolonialistisk relation kan till konflikt. En ojämlig relation mellan etniska grupper kan bestämma deras relativa ekonomiska utveckling.⁴⁹ Sovjetunionen har på många sätt fungerat ungefär som en kolonialmakt, och den region som förlorat mest på detta är antagligen Centralasien, och i viss mån Södra Kaukasien,

---

⁴² Brubaker, 1996, 45-47, 103-105

⁴³ Brubaker, 1996, 51, 4-5 Ett problem med denna teori är att det ju borde innebära att alla de nya länderna skulle välja samma typ av politik, och så är kanske inte fallet. Brubaker är väl oproblematiserande i sin syn på identiteter.

⁴⁴ Pettai och Hallik, 2002, Smith, 2003

⁴⁵ Lake and Rothchild, 1996

⁴⁶ Chinn och Kaiser, 1996, 274, Smith, 2003, Pettai och Hallik, 2002 Exempel är Estland och Lettland, men inte Litauen. I Estland såg den estniska majoriteten landet som ockuperat och ansåg nationen hotad, medan den ryska minoriteten såg landet som binationellt.

⁴⁷ Smith, 2003

⁴⁸ Hewitt och Cheetham, 2000, Connor, 1994, 159

⁴⁹ Hewitt och Cheetham, 2000

som kan ha fungerat som en periferi.⁵⁰ Aktörernas uppfattning om sin ekonomiska status i förhållande till andra verkar vara viktigare än den faktiska ekonomiska situationen enligt vissa förklaringsmodeller. *Relative deprivation* förklarar gruppernas nationalism som en följd av deras uppfattning om att det finns orättvisor i deras relation till och status jämfört med andra etniska grupper.⁵¹ I Estland ansåg man att Sovjetunionen hade förstört den ekonomiska utvecklingen, trots att landet var ett av de rikaste i Sovjetunionen. Man jämförde sig med Finland, snarare än de andra Sovjetländerna.⁵² Eftersom många ryssar i de nya sovjetstaterna upplever att deras status och situation har försämrats, kunde denna hypotes kunna förklara eventuell radikaliserings i området.⁵³ Om denna hypotes stämmer skulle det ju vara väldigt lätt att peka ut risksituationer, men teorin klargör inte när skillnader spelar roll och hur den mekanism som leder till konflikt kunde se ut. Enligt Connor tenderar dock etnonationella grupper bo i vissa områden och han skriver att det alltid finns ekonomiska skillnader mellan geografiska områden, oberoende av vilken etnisk grupp som bebor det.⁵⁴ Konflikter kvarstår även om ekonomin förändras och att detta talar emot att det skulle vara ekonomi som spelar roll.⁵⁵

Styrkan hos de strukturella förklaringarna är att de beskriver en strukturell bakomliggande grund som har skapats och skapas av aktörerna, som påverkar dem och som skapar motiv för deras handlingar. Men strukturer kan inte förklara när och hur konflikt uppstår och varför konflikter ser så olika ut.⁵⁶ Strukturella förklaringar är deterministiska, och kan inte heller förklara varför till exempel minoriteters krav förändras, trots att situationen är densamma.⁵⁷

2.4 Perception och oförutsedda händelser: aktörernas frihet att handla

När Sovjetunionen föll utbröt oroligheter i flera av staterna kring vem som skulle överta makten, och i vissa fall ledde detta till långdragna inbördeskrig.⁵⁸ När oro och osäkerhet

---

⁵⁰ Chinn och Kaiser, 1996, 45

⁵¹ Chinn och Kaiser, 1996, 26, 275

⁵² Smith, 2003

⁵³ Chinn och Kaiser, 1996, 27

⁵⁴ Connor, 1994, 146-147

⁵⁵ Connor, 1994, 153 Connor bortser tyvärr då från Keatings tanke om att även god ekonomi kan vara en orsak att vilja bryta sig loss.

⁵⁶ Stavenhagen, 1996, 22

⁵⁷ Jenne, 2004

⁵⁸ Exempelvis Tadjikistan, Armenien och Azerbajdzjan

uppstår, kan aktörerna spela en stor roll. Aktörer kan vara individer och stater, och de kan handla på oförutsägbara sätt och förändra strukturer.

2.4.1 Det etniska säkerhetsdilemmat

Enligt realistiska teorier om internationell politik präglas den internationella arenan av anarki, vilket ger upphov till ett säkerhetsdilemma som leder till konflikt. En sönderfallande stat präglas på samma sätt av ett anarkiskt tillstånd, som leder till ett etniskt säkerhetsdilemma.⁵⁹ När man är osäker på andra gruppers intentioner, är det meningsfullt att agera förebyggande för att ta makten och skapa ett skydd för den egna gruppen.⁶⁰ Fearon hävdar att konflikt uppstår när det inte finns någon stabil tredje part som kan garantera att avtal mellan grupper hålls, och att detta har lett till etnisk konflikt i Östeuropa.⁶¹ En kritik mot idén om säkerhetsdilemmat är att de antar att enbart människors uppfattningar kan ge upphov till konflikt, vilket också leder till begränsade möjligheter att testa hypotesen.⁶³ Det saknas också en hållbar förklaring till varför en grupp skulle agera preventivt och våldsamt istället för att avvakta.⁶⁴

2.4.2 Exploaterande eliter

Elithypotesen innebär att politiska ledare i en situation där förändring håller på att ske, försöker skapa stöd för sig själva genom att mobilisera människor utifrån etnisk grund.⁶⁵ Jenne kritiserar denna typ av förklaring: det finns fler eliter som försöker använda etnicitet för att få inflytande än vad det finns våldsamma etniska konflikter. Den framgång denna typ av ledare har växlar över tiden, även i samma land, och alla ledare under press tar inte till etniska argument. Kanske är populistiska etniska ledares karriär möjliggjord av bakomliggande faktorer som orsakat etnisk spänning i landet⁶⁶, och då är den egentliga orsaken något annat.

---

⁵⁹ Flera artikelförfattare försöker applicera denna syn på orsakerna till konflikt till intern etnisk konflikt. Fearon, 1994, Lake and Rothchild, 1996, Posen, 1993

⁶⁰ Jenne, 2007 s. 8, Posen, 1993

⁶¹ Fearon, 1994 Fearon föreslår att denna förklaring skulle vara relevant för situationer i Moldavien, Georgien, Ukraina, och Nagorno-Karabakh.

⁶² Lake och Rothchild, 1996

⁶³ Lake och Rothchild bemöter detta med att säga att det oftast finns en konkurrens om resurser längs etniska linjer som grund.

⁶⁴ Fearon, 1994

⁶⁵ Jenne, 2007 s 6

⁶⁶ Jenne, 2007 s. 7

2.4.3 Extern påverkan som orsak till konflikt

Alla tankar som diskuterats hittills har gemensamt att de ser etniska konflikter som en intern angelägenhet. Men det är tänkbart att en extern aktör utanför staten kan spela roll för utvecklingen. Brubaker tänker sig att en interaktion mellan nationella minoriteter, nationaliserande stater i vilka minoriteten lever, och externa nationella "hemland" dit minoriteten anses höra genom sin etnicitet, kan leda till en spiral av nationalism.⁶⁷ Detta kan kallas interaktiv nationalism. Erin Jenne anser att gruppers radikaliserings beror på skiftande uppfattningar hos minoriteten av deras relativa makt gentemot centrum.⁶⁸ Om minoriteten tror sig ha stöd från en annan stat, radikaliseras de oberoende av hur mycket frihet de faktiskt har i staten. Om de tvärtom inte tror sig ha något stöd utifrån, kommer de att minska sina krav även om de utsätts för allvarligt förtryck.⁶⁹ Enligt Jenne kan även andra aktörer än stater påverka minoriteters handlingar.⁷⁰ En internationell organisation kan påverka både staten som minoriteten bor i och lobbystat och därigenom påverka minoritetens möjligheter.⁷¹ Men Jenne anser att endast stater med möjlighet till direkt intervention fungerar som lobbystater. Det är orimligt att dessa organisationer måste uteslutas, om deras agerande påverkar hur minoriteten kan tänkas agera. Smith studerar faktiskt hur EU kan ha fungerat som en lobbystat. Något som talar emot de hypoteser om extern påverkan som nämnts är att det faktiskt inte är alla stater som är mottagliga för extern påverkan. Politisk inhemska kontext och historia kan spela roll.⁷² De tre olika aktörerna är inte eniga internt utan kan ses som arenor för strid mellan olika ståndpunkter.⁷³

Det råder en brist på systematisk empirisk undersökning av de vanligaste hypoteserna om etnisk konflikt.⁷⁴ Av de forskare som har presenterats är det enbart Chinn och Kaiser, Brubaker, Morris och Smith som har fokuserat på den ryska minoritetens situation. Brubaker och Gellner ger anekdotiska exempel på när deras hypoteser kan ha

---

⁶⁷ Brubaker, 1996, 4 Ett "externt hemland" uppkommer när en politisk elit i ett land anser att man har ett ansvar för en grupp av det skäl att en nation är gränslös, och vill påverka situationen för gruppen i ett annat land.

⁶⁸ Jenne, 2007 s. 11

⁶⁹ Jenne, 2004, Jenne, 2007 s. 47

⁷⁰ Jenne, 2007 s. 12

⁷¹ Jenne, 2007, s. 15

⁷² David J Smith, 2003

⁷³ Brubaker, 1996, 8, Jenne, 2004

⁷⁴ Hypotesen om relative deprivation och den om den externa aktörens betydelse är de enda två som har testats systematiskt på de fall jag intresserar mig för, av Chinn och Kaiser, och det för ca 13 år sedan, och de fanns ha ett visst stöd.

bekräftats, men visar inte på någon systematisk undersökning.⁷⁵ Några väver ihop andras resultat, med följden att alla exempel som presenteras inte är jämförbara.⁷⁶ De flesta forskare har testat sina hypoteser på ett fåtal fall, och funnit att just dessa utvalda fall stöder hypotesen.⁷⁷ Dock krävs fler än ett fall för att övertyga, och de valda fallen sammanfaller inte alltid med det urval som jag är intresserad av. Chinn och Kaiser står för en systematisk undersökning av den ryska minoritetens situation i samtliga Sovjetländer. 1996 kartlade de situationen för den ryska minoriteten och försökte förklara den med några vanliga teorier.⁷⁸ Det är motiverat att beskriva konfliktsituationen idag för att se om något har förändrats eller om samma situationer kvarstår. Jag har dock valt att använda lite fler hypoteser om vad som påverkar etnisk konflikt.

2. Uppsatsens hypoteser

Nu har den teoretiska litteraturen utforskats, både med avseende på etnisk konflikt och situationen i forna Sovjetstater. Vilka hypoteser är värda att testa igen, och vilka kan utelämnas? Jag har valt att pröva de hypoteser som i teoridiskussionen verkar rimligast. Ingen av dem har prövats på forna Sovjetunionen i sin helhet. Av de hypoteser som presenterats har några valts bort. De är svåra att undersöka, att de tycks vara skenhypoteser som måste ha en annan förklaring än den utpekade, eller säger triviala saker om etnisk konflikt. Moderniseringsteorierna förklarar i princip konflikt med etnicitet, vilket kan beskriva vårt sätt att skapa tillhörighet, men är trivialt som förklaring, då varför, hur och när etnicitet ger upphov till konflikt inte visas. Elithypotesen har en poäng i att enskilda individer faktiskt kan ha ett stort inflytande. Men denna hypotes kan knappast ge upphov till generella resultat som gör att vi bättre kan förutse och åtgärda konflikter. Det är intressantare att studera mot vilken bakgrund det blir relevant att vädja till etniska skillnader. Detsamma gäller tanken om ett etniskt säkerhetsdilemma. Dessa två hypoteser kräver att man kan studera människors uppfattningar relativt ingående, vilket inte jag har möjlighet att göra. De hypoteser jag

---

⁷⁵ Ett exempel är Gellner, 1983, s 97, som fritt beskriver en incident i Jugoslavien utan att alls presentera några referenser.

⁷⁶ Ett exempel är Lake och Rothchild, som använder exempel från så olika platser som Nigeria och Jugoslavien för att illustrera hur olika politikpreferenser kan leda till konflikt, utan att diskutera problematiken med denna typ av jämförelser.

⁷⁷ Detta gäller till exempel Jenne (Minoriteten i Vojvodina och ytterligare 7 fall av minoritetsmobilisering i Europa), Cornell (Södra Kaukasien), Hechter (Skottland, Irland och Wales), Posen (Ukraina/Ryssland samt Serbien/Kroatien), Pettai och Hallik (Estland), J Smith (Estland), Morris (Lettland), Fearon (Kroatien), Posen jämför Ukraina-Ryssland och Serber-kroater

⁷⁸ De fokuserade dock på *interactive nationalism*, en tanke utvecklad av Hennayake, som dock påminner om Brubakers idé om hur nationalism uppkommer och utvecklas. Chinn och Kaiser, 1996

har valt är inte helt felfria, men de är tillräckligt rimliga och vanligt förekommande. Att graden av demokrati och frihet skulle påverka konflikt används ofta som förklaring.⁷⁹ Demokrati, ekonomi och utveckling följs ofta åt, de förekommer tillsammans och påverkar varandra. Det finns en omfattande teoretisk litteratur att stödja sig på. Det är inga revolutionerande hypoteser, men väl värda att testa. Men också några mer specifika förklaringsmodeller ska prövas. Territoriell autonomi anses kunna orsaka etnisk konflikt. Det är rimligt att tänka sig att isoleringen från den övriga befolkningen och andra saker förknippade med territoriet, till exempel ekonomi, kan vara utlösande, och därför testar jag också denna hypotes. Nationaliserande politik från majoritetens sida framhålls som en orsak till konflikt, och denna förklaring testas eftersom den talar till förnuftet och har ett visst empiriskt stöd.⁸⁰ Risken för politisering av etniska skillnader verkar vara större ju större minoriteten är, men också detta måste bättre beläggas med en empirisk undersökning. I en globaliserad värld med inflytelserika internationella organisationer och ökande interdependens, är inget land längre en sluten arena.⁸¹ Att utesluta hypotesen om yttre påverkan som en orsak till konflikt vore att förenkla bilden av konflikter.

3. Uppsatsens metodfrågor

Syftet med uppsatsen är att bedöma förklaringskraften i de rimligaste hypoteserna om etnisk konflikt genom att pröva dem empiriskt. Jag har redan besvarat frågan om vilka hypoteser om etnisk konflikt som finns, och vilka som är värda att testa igen. Några konkreta frågeställningar ska besvaras: Vilken typ av etnisk konflikt förekommer i forna Sovjetunionen? Vilka likheter och skillnader finns mellan olika regioner? Hur väl kan de utvalda hypoteserna förklara situationen?

Ett tillvägagångssätt för uppsatsen hade varit att arbeta induktivt genom att utröna vilka typer av etniska konflikter⁸² som förekommer och försöka se vilka orsaker som dessa kan ha. Men att göra så vore att inte dra nytta av tidigare försök att förklara etnisk konflikt. Därför har jag valt att utgå från redan formulerade hypoteser. Genom att kombinera en utvärdering av befintliga teorier med en empirisk prövning kan uppsatsen

---

⁷⁹ Jag har valt att inte fokusera på transition och hur den påverkar etnisk konflikt, eftersom det blir för svårt att bedöma vilka länder som är på väg att bli demokratiska och vilka som inte är det, och detta kräver en undersökning i sig. Jag kan helt enkelt inte göra det variabeln rättvisa i denna studie.

⁸⁰ Framför allt hos Jenne

⁸¹ Baylis, Smith, Owens, 2008, 16-17

⁸² Alltså min beroende variabel

vara vägledande för framtida studier, då hypotesernas rimlighet bedömts både teoretiskt och empiriskt. För att en hypotes ska anses få stöd, krävs att större delen av länderna följer ett mönster där mer konflikt sammanfaller med ett visst värde, till exempel en stor minoritet, och att låg konfliktgrad sammanfaller med en liten minoritet. Om inga likheter och skillnader av denna typ kan urskiljas, saknar hypotesen stöd. Det finns en risk att inga tydliga samband kan urskiljas, vilket man får vara beredd på när man försöker beskriva komplexa samband på en översiktlig nivå. För att undvika systematiska fel preciseras de olika analysmodellerna så noga som möjligt, och eventuella brister i operationaliseringarna diskuteras. En tydlig redovisning av vilka källor som har använts gör det lätt att kontrollera resultaten, speciellt eftersom jag använder mig av skriftliga källor.

Samma metod kan inte användas för att studera varje variabel. Olika analysverktyg kommer att användas för att hitta information och göra den begriplig i de flertal beskrivande studier som måste göras. Med tanke på uppsatsens ringa omfattning, och den enorma informationsmängd som redan finns att tillgå i form av statistik och vetenskapliga artiklar, låter jag bli att göra egna statistiska studier och fallstudier. Genom att använda andras resultat kan jag ge en översikt över forskningsläget just nu och relatera olika forskares resultat till varandra, vilket sällan har gjorts. Jag kan också åstadkomma en mer omfattande uppsats än vad som hade varit möjligt om jag hade gjort allt själv. Det material som används är statistik, rapporter och artiklar från internationella organisationer, forskningsinstitut och enskilda forskare, samt ländernas konstitutioner. Ett problem med detta tillvägagångssätt är att jag själv inte kan bestämma hur undersökningarna genomförts och vilka operationaliseringar och definitioner som gjorts, och som tidigare sagts är det just detta som gör studierna svåra att jämföra. Detta innebär att reliabiliteten och validiteten i undersökningen beror till största delen på andras val av operationaliseringar och mätinstrument. Detta ska därför redogöras för och granskas. All information finns sannolikt inte tillgänglig på grund av mina språkliga begränsningar. Det finns en risk för tendens i vissa källor, eftersom flera stater är totalitära, och officiell information kan vara vinklad. Därför används info från oberoende organisationer, och endast i nödfall från regeringar. I övrigt kan man förvänta sig att välkända internationella organisationen som Amnesty International eller UNDP, och artiklar från välkända tidskrifter är tillförlitliga källor.

Jag har valt att begränsa min empiriska undersökning till konflikt som involverar den ryska minoriteten i de forna Sovjetländerna, förutom Ryssland där ryssarna är i majoritet. Länderna som studeras är alltså Estland, Lettland och Litauen som utgör Baltikum, Vitryssland och Ukraina⁸³, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan, som utgör Södra Kaukasien, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan som utgör Centralasien samt Moldavien och Kazakstan. Med detta urval försöker jag konstanthålla så många variabler som möjligt: dessa länder har gemensamma historiska erfarenheter, och har ett gemensamt institutionellt arv och också erfarenheten av imperialism.⁸⁴ Dessutom blev samtliga länder självständiga vid samma tidpunkt. Att länderna är geografiskt spridda, olika stora och har olika etnisk sammansättning kan försvåra, men de många gemensamheterna överväger. Det finns många minoriteter i de fjorton länderna, men den ryska minoriteten skiljer ut sig från de andra. Ryssarna utgjorde den etniska gruppen med mest inflytande i en multinationell stat⁸⁵ med mycket makt,⁸⁶ och behövde inte anpassa sig till den övriga befolkningen i Sovjetrepublikerna. Dessutom kan den ryska staten, som är inflytelserik i regionen, fungera som ett externt hemland och en garant för minoritetens säkerhet. Ett problem kan vara att definitionen av vilka som utgör den ryska minoriteten varierar mellan olika undersökningar och olika länders statistik. Att göra nivåskattningar kan ofta vara ett problem, då valet av jämförelsepunkt sällan är självklart. Men eftersom jag har valt att studera alla före detta Sovjetstater, blir detta totalurval en jämförelsepunkt. Resultatet kan användas för att förutspå utveckling i regionen i framtiden, men kan också ge en bra uppfattning om vilka hypoteser som kan förklara konflikt på andra platser.

4. Den beroende variabeln: Den ryska minoritetens situation då och nu

För att ge en översikt över etnisk konflikt mellan den ryska minoriteten och majoriteten inom stater i forna sovjetunionen måste situationen kartläggas, för att se vilka typer av konflikt som förekommer och försöka se hur eventuella likheter och skillnader mellan regioner kan förklaras. Intressant för min uppsats är att konflikten har en etnisk aspekt, nämligen innefattar den ryska minoriteten. Ett första problem är om man ska dra

---

⁸³ Ukraina och Vitryssland bebos liksom Ryssland av östslaviska folk, och har en gemensam kultur, historia och språkhistoria. Detta gör att de har vissa gemensamheter, men också att dessa länders självständighet var extra svår för Ryssland. Chinn och Kaiser, 1996, 129

⁸⁴ Se Brubaker, institutionernas påverkan bör alltså vara detsamma.

⁸⁵ En multinationell stat är en stat där flera nationer lever.

⁸⁶ Chinn, Kaiser, 1996, 11-13

gränsen vid väpnad konflikt eller också beskriva andra former av konflikt. UCDP⁸⁷ kartlägger väpnade konflikter om regeringsmakt eller territorium i hela världen.⁸⁸ De forna Sovjetländer där väpnad konflikt förekommer skulle då endast vara Georgien, Azerbajdzjan och Moldavien.⁸⁹ Men även om etniska konflikter kan vara våldsamma kan de också ta formen av konkurrens kring jobb, politiska resurser och olika gemensamma resurser som land eller utbildning.⁹⁰ Heidelberg Institute for International Conflict Research delar in konflikt⁹¹ i fem olika grader, från våldsamt till icke-våldsamt. Fördelen med denna uppdelning av konflikt är att det är tydligt att inte bara krig räknas. Men definitionerna på de fem olika typerna av konflikt är inte tillräckligt olika, och överlappande.⁹² Den definition som leder till att klassificeringen av en situation som en latent konflikt, kunde lika bra vara en definition på ett samhälle med olika grupper som kämpar om makt på en demokratisk arena. Det är svårt att dra gränsen mellan samhällen där meningsskiljaktigheter kan leda till våld, och där de sannolikt inte gör det. Paradoxalt nog, är det just det som denna uppsats kan visa. Här finns alltså en överhängande risk för att variablerna blandas: att definitionen av konflikt rymmer orsaken till densamma. En definition som skiljer på demokratiska och andra system, har ju tagit ställning till hur demokrati påverkar konflikt innan det har testats. För att risksituationer ska kunna uppmärksammas och för att skillnad ska göras på en frusen konflikt och en icke-existerande konflikt krävs ett bättre mätverktyg. Antingen kan man försöka att hitta en definition som gör det möjligt att enkelt gradera konflikt, men risken är att man stöter på ännu fler liknande problem. Ett annat alternativ är utan färdiga definitioner se vilka typer av konflikt som finns i regionen och utgå från dem.⁹³

Chinn och Kaiser kartlade 1996 relationen mellan minoriteten och majoriteten i samtliga 14 länder.⁹⁴ Resultatet visar på vilka typer av konflikt som fanns i början på

---

⁸⁷ Uppsala Conflict Database Program, Uppsala Universitet

⁸⁸ För att hamna med i UCDPs kartläggning ska konflikten ha två parter, varav den ena ska vara den grupp som har regeringsmakten, och konflikten ska resultera i minst 25 döda i strid per år. Gleiditsch et al., 2002

⁸⁹ UCDP, 2009

⁹⁰ Stavenhagen, 1996, 23

⁹¹ Konflikt är "krocken mellan intressen över nationella värden... mellan åtminstone två parter som har bestämt sig för att pursue sina intressen och uppnå sina mål." Gleiditsch et al., 2002

⁹² Det finns en risk att samma konflikt tolkas olika vid olika tillfälle, och den sammanlagda bilden blir missvisande. Detta gäller framför allt typerna av icke-våldsamt konflikt, där 1 och 2 är väldigt svåra att skilja åt. 2 känns snarare som ett förtydligande av 1 än det är en annan kategori.

⁹³ Styrkan med detta sätt att gå tillväga är att man inte låser sig vid en viss definition av vad konflikt kan vara, och på ett brett sätt kan fånga in alla potentiella missnöjesyttringar. Problemet är att man inte riktigt vet vad man söker, och risken är att man har en outtalad förförståelse av vad konflikt kan vara som styr var man letar.

⁹⁴ Chinn och Kaiser, 1996, 13-14

1990-talet. Chinn och Kaiser fann främst emigration av ryssar, krav på autonomi eller avsaknad av konflikt. Det är intressant att veta om situationen förändrats med avseende på de typer av konflikt som hittades i Chinn och Kaisers studie. Min utgångspunkt är därför dessa typer av konflikt, men eftersom jag har valt att inte låsa mig vid förhåndsdefinierade kategorier, kan fler typer tillkomma i min kartläggning av situationen idag, som exempelvis proteströrelser och internationell intervention. Jag har valt att inte inkludera enskilda incidenter, utan bara situationer som tyder på en varaktig konfliktlinje.⁹⁵ Materialet som utforskats är rapporter från internationella organisationer, samt vetenskapliga artiklar.⁹⁶

Konflikt då och nu:

Region	Konflikt 1996	Konflikt idag⁹⁷
Baltikum	Emigration	Låg
Ukraina och Vitryssland	Autonomikrav på Krim	Autonomikrav på Krim
Moldavien	Väpnad konflikt i Transnistrien	Frusen konflikt i Transnistrien
Kazakstan	Emigration	Ingen
Centralasien	Emigration	Ingen
Södra Kaukasien	Emigration	Ingen

Den tydligaste skillnaden mellan början på 1990-talet och nu är att migrationen har minskat. 1994 var nettomigrationen till Ryssland som högst, med ca 610 000.⁹⁸ 2002 hade nettomigrationen av ryssar till Ryssland minskat anmärkningsvärt mycket sedan 1994: endast ca 70 000 ryssar emigrerade då.⁹⁹ Mellan 1989 och 2002 emigrerade hälften eller mer av den ryska befolkningen från Armenien, Azerbajdzjan, Tadzjikistan och Georgien. Från Uzbekistan, Kirgizistan och Turkmenistan har ca en fjärdedel emigrerat, 20 % från Kazakstan¹⁰⁰. Från de baltiska staterna och Moldavien har mellan

⁹⁵ Ett exempel: 1999 arresterades 22 ryssar i norra Kazakstan, anklagade för planer på en våldsam kupp. Detta är det enda exemplet på våldsam rysk opposition i på senare tid, och kvalar knappast in som ett tecken på att konflikt förekommer. Ziegler, 2006 I Estland och Lettland förekommer ständigt incidenter och frågan uppstår den politiska agendan på ett tydligare sätt.

⁹⁶ ICG, Amnesty International, UCDP. Om inget nämns om konflikt där, antar jag att konflikt inte förekommer.

⁹⁷ Jag har valt att ta med händelser från ca tio år tillbaka.

⁹⁸ Heleniak, 2004.

⁹⁹ Heleniak, 2004

¹⁰⁰ I Kazakstan har man fört en ryskvänlig politik, och ryssarna är en stor minoritetsgrupp - ändå förekom stor utvandring! King och Melvin, 2000

10 och 13 % emigrerat, och medan få ryssar emigrerat från Ukraina och Vitryssland.¹⁰¹ Hur många av ryssarna som har emigrerat kan ses som en indikator på hur situationen är i respektive stat, men samtidigt minskar mängden potentiella emigranter med tiden. Heleniak drar slutsatsen att många av ryssarna har levt så länge i dessa stater att de ser dem som sitt hemland, och därför inte emigrerar till Ryssland, som inte ses som ett etniskt hemland.¹⁰² Men man kan också tänka sig att fler skulle emigrera om deras situation var svår.

De konflikter kring territorium som funnits på Krim och i Transnistrien finns fortfarande kvar. I det huvudsakligen ryska Transnistrien tog i början av 1992 paramilitära grupper tränade av ryska armén över administrativa funktioner och säkerhetsfunktioner i området, som ett resultat av att Moldavien ville införa nya språklagar. Fredsbevarande styrkor från båda parterna sattes in, utan att situationen egentligen lagfästes etablerades en gräns.¹⁰³ Sedan dess har man förhandlat för att försöka få till stånd ett hållbart avtal. På senare år har relationerna försämrats på grund av den ryskvänliga kommunistiska eliten i Transnistrien.¹⁰⁴ Idag finns ingen allvarlig konflikt, men situationen riskerar att förvärras. Ukraina är geografiskt och historiskt uppdelat, och 1990 röstade det främst rysktalande, autonoma, Krims invånare för självständighet.¹⁰⁵ Krims auktoriteter har till och från krävt utvidgad autonomi, och hotade att återförenas med Ryssland. Situationen är idag stabil, men olöst.

Konfliktsituationen i Baltikum bedöms som låg, men inte obefintlig. Vissa incidenter har förekommit de senaste åren som tyder på att Estland fortfarande är ett i grunden delat samhälle. I Estland är idag 16 % av invånarna statslösa, och motsvarande siffra för Lettland är 18%¹⁰⁶, och utvecklingen mot mer integration tycks ha avstannat. I Estland finns en känsla av främlingskap hos den ryska minoriteten, som hittills inte har lett till någon politisk massmobilisering.¹⁰⁷ Däremot uppkom en kris 2007 som visar på klyftan i det estniska samhället: gatuslagsmål bröt ut i Tallinn mellan ester och ryssar efter att en staty av en bronssoldat, ett minne av Röda arméns erövring av Tallinn under andra

---

¹⁰¹ Heleniak, 2004

¹⁰² Heleniak, 2004

¹⁰³ Chinn, Kaiser, 1996, 173-175

¹⁰⁴ *Moldova: No quick fix* och *Moldova: regional tensions over Transnistria*, ICG, 2009

¹⁰⁵ Chinn, Kaiser, 1996, 144, 150

¹⁰⁶ Fokus, 8. 9 2009

¹⁰⁷ Smith, 2003

världskriget, flyttades.¹⁰⁸ Detta ledde till en större misstro mellan ryssar och ester, och har ökat debatten om ryssarnas integrering i det estniska samhället. Sommaren 2008 införde Medvedev en lag som tillät statslösa ryssar i Estland och Lettland att resa fritt över gränsen till Ryssland.¹⁰⁹

5. Varför uppkommer etnisk konflikt? Empirisk undersökning och resultat

Efter att ha kartlagt konflikt i de forna sovjetländerna kan vi se att konfliktgraden varierar och att man fortfarande kan gruppera länderna ungefär som Chinn och Kaiser gjorde 1996. Jag ska nu försöka se om de utvalda hypoteserna kan säga något om varför situationen är som den är. Detta är också en utvärdering av de vanligaste hypoteserna, och kan på så sätt ge en idé om vilka teorier och hypoteser som är värda att testa närmare i framtida studier. De oberoende variabler som provas är:

Hypotes 1: Ekonomi som orsak till etnisk konflikt

Hypotes 2: Demokratins påverkan på etnisk konflikt

Hypotes 3: Autonoma lösningars betydelse

Hypotes 4: Minoritetens storlek

Hypotes 5: Nationaliserande politik

Hypotes 6: Externa aktörers inblandning

6.1 H1 & H2: Ekonomi, fördelning, utveckling och demokrati i forna Sovjetunionen

Ekonomi, demokrati och utveckling är nära relaterade som förklaringsmodeller. Graden av utveckling och välbefinnande i ett land sammanfaller ofta med graden av konflikt. Ekonomi mäts ofta i BNP per capita. En vanlig kritik mot BNP som mått är att det inte mäter till exempel hur lyckliga människor är eller hur landets inkomst är fördelad mellan invånare och regioner. Ett land kan vara rikt mätt i BNP, men inkomsten kan vara fördelad ytterst ojämnt, så att en liten del äger allt och en större är fattig, vilket skulle

---

¹⁰⁸ Duvold och Berglund, 2009, Redan tidigare hade liknande debatter blossat upp efter att man rest en minnesstaty över de estniska soldater som slogs tillsammans med tyskarna under andra världskriget.

¹⁰⁹ Fokus, 8.9 2009

innebära att det ändå finns en risk för konflikt. Eftersom många teorier, framhåller perceptionens betydelse för uppfattningen av skillnad i ekonomi och status¹¹⁰, är det viktigt att undersöka skillnader inom landet. För att se om det finns en skillnad mellan ländernas ekonomiska situation i helhet är BNP ett användbart mått. Ett vanligt använt mått för att mäta ekonomisk ojämlikhet är den så kallade Ginikoefficienten.¹¹¹ Den mäter relativ fattigdom, d v s hur mycket en person har jämfört med andra i samhället.¹¹² Ginikoefficienten tar inte hänsyn till inkomst över en människas liv, och kan också vara missvisande om man jämför stora och små länder.¹¹³ För att inte bara mäta rent ekonomiska faktorer mäts även utveckling. Ett mycket använt mått på utveckling och välbefinnande är Human Development Index. Human Development Index väger samman BNP med förväntad livslängd och utbildningsnivå.¹¹⁴

Graden av demokrati antas på olika sätt påverka graden av konflikt i en stat. Att anta att en stat är demokratisk, därför att konstitutionen säger så är problematiskt, eftersom det är ett positivt begrepp som många vill använda sig av, men utan att leva upp till. Därför krävs en oberoende mätning av demokrati. Organisationen Freedom House mäter friheten i länder, men frihet kan definieras på olika sätt. Freedom Houses mätningar antar att frihet bäst skapas i liberala demokratiska stater. Jag är intresserad av demokratins spridning, och om man kallar det frihet eller inte spelar ingen större roll, och den diskussionen hör hemma någon annanstans.¹¹⁵

Vissa samband är att vänta mellan BNP, GINI, HDI och demokrati. Var och en av hypoteserna kan anses få stöd om en skillnad i konflikt kan beläggas i länder med olika ekonomisk framgång, utveckling, fördelning och grad av demokrati. För att demokrati ska kunna anses påverka, bör vi se en tydlig skillnad i konflikt mellan de länder där styrelseskicket är demokratiskt, och där auktoritära styren finns.

---

¹¹⁰ till exempel *relative deprivation*,

¹¹¹ CIA World Factbook, 2009

¹¹² The World Bank, 2009

¹¹³ Ett annat problem med mätningen av ekonomisk ojämlikhet är att den faktiskt inte säger mig någonting om vilka etniska grupper som har mer eller mindre pengar. En lösning på detta kunde kanske vara att försöka identifiera vilka regioner olika grupper lever i och på något sätt hitta information om skillnader i ekonomisk utveckling mellan regionerna. Ett tredje sätt kunde vara att försöka identifiera indicier på var utvecklingen ser ut på vilket sätt. Detta uteslöts tyvärr på grund av brist på information och tid.

¹¹⁴ HDR, 2009

¹¹⁵ För att bedöma om en stat är fri eller inte utgår man från Universal Declaration of Human Rights, och tittar på några grundläggande politiska och civila rättigheter som nämns där.

Tabell över HDI, GDP och Gini-koefficient, samt frihet i de 14 länderna ¹¹⁶

HDI rank	Land	Human Development index-värde 2007	BNP per capita (PPP US\$) 2007	Gini koefficient ¹¹⁷ 1992-2007	Frihet¹¹⁸ 2009	Konflikt idag
Medium Human Development						
40	Estland	0,883	20,361	36,0	Fri	Ja
46	Litauen	0,870	17,575	35,8	Fri	Nej
48	Lettland	0,866	16,377	35,7	Fri	Ja
68	Vitryssland	0,826	10,841	27,9	Ofri	Nej
71	Ryssland	0,817	14,69	37,5	—	—
82	Kazakstan	0,804	10,863	33,9	Ofri	Nej
Low Human Development						
84	Armenien	0,798	5,693	33,8	Delvis fri	Nej
85	Ukraina	0,796	6,914	28,2	Fri	Ja
86	Azerbajdzjan	0,787	7,851	36,5	Ofri	Nej
89	Georgien	0,778	4,662	40,8	Delvis fri	Nej
109	Turkmenistan	0,739	4,953	40,8	Ofri	Nej
117	Moldavien	0,720	2,551	35,6	Delvis fri	Ja
119	Uzbekistan	0,710	2,425c	36,7	Ofri	Nej
120	Kirgizistan	0,710	2,006	32,9	Delvis fri	Nej
127	Tadzjikistan	0,688	1,753	33,6	Ofri	Nej

Som synes finns enorma skillnader i BNP och ranking efter HDI-värde, och i stort sätt sammanfaller dessa två siffror.¹¹⁹ De tre baltiska staterna toppar listan och i botten finns staterna i Centralasien och Moldavien. Den ekonomiska ojämlikheten är högst i

¹¹⁶ HDR, 2009

¹¹⁷ Ginikoefficienten kan ha ett värde mellan 0, som skulle beteckna ett tillstånd av total jämlikhet, och 1 som skulle innebära att en person äger allt och resten inget.

¹¹⁸ Freedomhouse, 2009

¹¹⁹ Sverige ligger på 7 plats med ett HDI-värde på 0,963. BNP är 36,712, och Gini-indexet är 25. USA rankas nr 13 med ett värde på 0,956, med högre BNP(45,592) men Gini-index 40,8. HDR, 2009

Turkmenistan och Georgien, och lägst i Vitryssland och Ukraina.¹²⁰ Den tydligaste skillnaden man kan se är att färre har emigrerat från de stater där ekonomin är god, och fler från de med dålig ekonomi. Många har lämnat Centralasien, antagligen på grund av oroligheter i länderna, men också på grund av ekonomiska orsaker. Den ryska staten är relativt ekonomiskt stark, och därför kan man tänka sig att många skulle emigrera dit. I de baltiska länderna har många ryssar stannat kvar, trots diskriminerande politik, antagligen på grund av de goda ekonomiska utsikterna. Däremot är det svårare att säga något om hur graden av utveckling och ekonomisk jämlikhet har påverkat, även om de ofta sammanfaller med BNP. Autonomikrav och väpnad konflikt finns bara i länder med låg utveckling och dålig ekonomi, nämligen Ukraina och Moldavien, men viss konflikt finns även i de rika baltiska staterna där utvecklingen är god, den ekonomiska ojämlikheten på en moderat nivå, och där demokrati införts. Det verkar inte gå att dra någon generell slutsats om hur ekonomi påverkar konflikt. Det är däremot intressant att inte fler konflikter förekommer i de fattigaste länderna, något som hypoteserna förutspått. De flesta staterna är ofria, och några delvis fria. Flera demokratiska stater med god ekonomisk utveckling, och tvärtom, så det förväntade sambandet mellan ekonomi och demokrati verkar hålla. De stater som blivit demokratiska är de tre baltiska staterna. Ukraina kategoriseras som en fri stat, men bilden kompliceras av att pressfriheten är hotad.¹²¹ I de demokratiska staterna finns inte mer krav på autonomi som vissa menat, och det verkar inte finnas någon skillnad i förekomsten av våld mellan demokratiska och auktoritära stater – åtminstone inte vad gäller den ryska minoritetens situation. De länder där autonomikrav eller secession förekommer, Moldavien och Ukraina, är visserligen delvis fria, men det är alltför få fall för att sambandet mellan demokrati och konflikt skulle kunna etableras. Hypotesen om demokrati får alltså inget stöd om man ser till situationen för den ryska minoriteten i forna Sovjetunionen. Om det finns någon koppling mellan konflikt och demokrati är slutsatsen svår att dra, då de baltiska staterna kan vara undantag.

6.2 H3: Autonoma ryska regioner som en källa till konflikt

Ruth Lapidoth definierar territoriell politisk autonomi som "ett arrangemang som syftar till att ge en grupp som skiljer sig från majoriteten av befolkningen i en stat men som

---

¹²⁰ Inget av länderna har dock sådan extrem ojämlikhet som förekommer i till exempel Brasilien.

¹²¹ Freedom House, Map of press freedom, 2009

utgör en majoritet i en region ett medel för att uttrycka sin distinkta identitet.”¹²² För att denna hypotes ska ha relevans måste den autonoma regionen bebos av den ryska minoriteten. Jag har valt att sätta en gräns vid att den ryska minoriteten är lika stor eller större än den näst största andra etniska gruppen i regionen.¹²³ Huruvida autonomi tillkommit på fredlig väg eller inte kan ha en viss relevans, men får inte plats i denna uppsats.¹²⁴ Hypotesen är att autonomi, oberoende av hur den kommit till, kan leda till mer konflikt som till exempel krig eller självständighetskrav.

I de forna Sovjetrepublikerna finns ett antal autonoma enheter eller omstridda regioner. Flera av länderna är förstås uppdelade i olika geografiska administrativa enheter, men inga som har ett speciellt självbestämmande. När det gäller den ryska befolkningen finns några exempel på autonoma områden: Transnistrien¹²⁵ och Gagauzien i Moldavien, och Krim i Ukraina.¹²⁶ I Gagauzien i södra Moldavien fick man kulturell och territoriell autonomi 1995, och sedan dess verkar situationen ha varit fredlig.¹²⁷ Idag verkar inga värre konflikter förekomma på Krim. Transnistrien betecknar sig som en självständig stat och har erkänts av en handfull stater, och här är konflikten idag frusen. Av de tre fallen verkar konflikten ha varit värst här.¹²⁸

I det urval som studerats här finns inget exempel på att autonomi skulle ha orsakat mer konflikt, men inte heller att autonomi klart skulle ha löst en konfliktsituation. De flesta försök att skapa autonoma regioner bland den ryska minoriteten har resulterat i en relativt fredlig utveckling, även om krav på mer självständighet ibland hörs, och det självklart är problematiskt att ett land är delat i nästan 20 år utan att en överenskommelse träffas. Dessa autonoma lösningar verkar inte ytterligare ha ökat minoritetens konfliktvilja, utan fungerar utan att konflikten eskalerar. Dock är det intressant att två av de autonoma områden som finns är relativt fredliga, och att det i samma land förekommer ett mer och ett mindre problematiskt fall. Grunden till

---

¹²² Lapidoth, 1996

¹²³ Då kan man tänka sig att det finns möjlighet för att skapa motstånd med vapen eller inom politiken.

¹²⁴ Men hela hypotesen är också logiskt problematisk, och leder lätt till metodmisstag. Autonomikrav ses som en typ av konflikt i denna uppsats, och därför blir det svårt att applicera hypotesen om autonomi, då det som ska förklaras också förklarar. Det är förstås möjligt att bedöma autonomins följder, men då krävs en annan uppsats, med ett urval som fokuserar på autonomier och huruvida de radikaliseras eller inte jämfört med minoriteter som inte har autonomi.

¹²⁵ Transnistrien har enligt den officiella statistiken en befolkning som består av 32 % moldaver, 30 % ryssar och 29 % ukrainare. Enligt regeringens census 2004. En viss skepsis kan man ha mot dessa siffror. Benedikter, 2006, *Moldov: Regional tensions over Transdnistria*, 2003

¹²⁶ ca 58 % av befolkningen är etniska ryssar, och endast ca 24 % är ukrainare.

¹²⁷ Chinn, Kaiser, 1996, 175

¹²⁸ *Utvecklingen i Moldavien*, Sida, 2009

konflikten verkar bero på andra orsaker, och den har på grund av befolkningens geografiska fördelning tagit sig uttryck i krav på autonomi.¹²⁹ Problemet är att det, på grund av mitt urval, är svårt att dra säkra slutsatser om hur autonomi egentligen påverkar. Det finns få fall av autonomi, och alla har varit konflikttyngda från början.¹³⁰ En fördjupad studie av stämningar och åsikter i områdena kunde ge en mer preciserad bild.

6.3 H4: Demografiskt hot eller marginaliserat fåtal?

Den ryska minoritetens storlek är viktig för att se vilken grupp det egentligen är som studeras, och för att den eventuellt kan uppfattas som ett "demografiskt hot". För att kunna bedöma detta har jag valt att se både hur stor den ryska minoriteten är, och hur stor den största etniska gruppen är, för att kunna jämföra dem emellan. Jag har också försökt gruppera länderna efter hur stor deras minoritet är. Om det i länder med en större minoritet förekommer konflikter i högre grad än i länder med en mindre minoritet, kan vi dra slutsatsen att minoritetens storlek indirekt påverkar om konflikt uppstår eller inte.

Hypotesen att minoritetens storlek har inverkan på graden av konflikt får ett visst blandat stöd. I Estland, Lettland och Kazakstan är minoriteten som störst, också i relation till hur stor den största etniska gruppen är. Minoritetens storlek verkar ha spelat roll för införandet av en nationaliserande politik i Estland och Lettland, även om ingen större väpnad konflikt har uppstått. Den stora skillnaden mellan dessa länder och Litauen, som kunde förklara variationen i konflikt, hittas främst i minoritetens storlek. Men det finns också exempel som talar emot att minoritetens storlek skulle påverka: i Kazakstan har man haft en generös minoritetspolitik trots många ryska invånare, och i Moldavien, där konflikten kring Transnistrien äger rum, finns endast en liten rysk minoritet.¹³¹ I de slaviska länderna verkar man ha betraktat ryssarna som landsmän även om minoriteten varit medelstor, och i länder med små ryska befolkningar finns exempel på nationaliserande politik, även om inte denna lett till mycket konflikt. Inte heller här får hypotesen något klart stöd.

---

¹²⁹ Man kan eventuellt säga att i till exempel Krim och Transnistrien är den geografiska koncentrationen av ryssar en bidragande faktor, som möjliggör krav på territoriell autonomi.

¹³⁰ För att kunna säga säkert huruvida autonomi leder till konflikt borde man studera ett urval av fredligt tillkomna, till utformningen jämförbara autonomier, och se om kraven ytterligare ökat i dessa områden.

¹³¹ Även om ryssarna visserligen är många i Transnistrien.

De etniska gruppernas storlek i 14 forna Sovjetländer ¹³²

Land ¹³³	Största etniska grupp	Rysk etnicitet ¹³⁴	Minoritetens storlek ¹³⁵
Estland	67,9	25,6	Stor
Lettland	57,7	29,6	Stor
Litauen	83,4	6,3	Liten
Ukraina	77,8	17,3	Medel
Vitryssland	81,2	11,4	Medel
Moldavien	78,2	5,8	Liten
Kazakstan	53,4	30	Stor
Turkmenistan	85	4	Liten
Uzbekistan	80	5,5	Liten
Kirgizistan	64,9	12,5	Medel
Tadzjikistan	79,9	1,1	Liten
Georgien	83,8	1,5	Liten
Armenien	97,9	0,5	Liten
Azerbajdzjan	90,6	1,8	Liten

6.4 H5: Medborgarskap, språk och nation: om risken med nationaliserande politik

Att nationalism från en grupp kan påverka andra gruppers nationalism är en intressant hypotes. Flera författare menar att nationalistisk politik har varit speciellt vanligt i forna Sovjetunionen. I en stat där den dominerande folkgruppen vill skapa en stat på nationsgrund, kan man tänka sig att man exkluderar en annan nation genom till exempel genom medborgarskapsregler och att en uppfattning om staten som en stat för en nation manifesteras i konstitutionen.

¹³² Cia World Factbook, 2009

¹³³ Informationen kommer från olika år: Moldavien 2004, Turkmenistan 2003, Georgien och Lettland 2002, Armenien, Litauen och Ukraina 2001, Estland och Tajikistan 2000, Azerbajdzjan, Vitryssland, Kazakstan och Kirgizistan 1999 och Uzbekistan 1996

¹³⁴ Anges i procent av hela befolkningen

¹³⁵ Under 10% klassificeras som liten, 10-20 medel och över 20 stor, alltihopa i jämförelse med de andra länderna

För att reda ut om länderna har en nationaliserande politik hade det varit relevant att studera specifika lagars utformning och applicering. Men det utrymmet finns inte, och istället använder jag mig av ett enkelt analyschema, som appliceras på ländernas konstitution, för att se vilken syn på landet den uttrycker.¹³⁶ En nationaliserande politik tar sig uttryck i en marginalisering av andra än den dominerande etniska gruppen, genom till exempel medborgarskapsregler och språkpolitik.¹³⁷ Två ytterligheter i förhållningssättet till minoriteter kan vara en nationaliserande politik eller en multikulturalistisk.¹³⁸ En multikulturalistisk politik kännetecknas av¹³⁹ att medborgarskapet är civilt¹⁴⁰, att flera officiella språk erkänns, och att konstitutionen erkänner att landet består av flera nationer. En nationaliserande politik kännetecknas av ett etniskt medborgarskap, ett officiellt språk och att konstitutionen beskriver landet som ett land för en etnicitet. För att visa att nationaliserande politik spelar roll för graden av konflikt krävs det en samvariation mellan en nationaliserande politik och problematiska relationer mellan minoritet och majoritet.¹⁴¹ En stat behöver uppfylla minst två kriterier för att anses ha en nationaliserande politik.

Nationaliserande politik verkar ha förekommit i de flesta staterna. Även om stater som Vitryssland och Turkmenistan är auktoritära, och de baltiska staterna demokratiska, verkar inte detta ha påverkat vilken minoritetspolitik som förts.¹⁴² De symboliska lagarna verkar inte ha orsakat konflikt. Detta tyder på att en civil och en etnisk definition av nationen inte nödvändigtvis måste utesluta varandra, och en etnisk definition behöver inte leda till diskriminering av en minoritet, eller till konflikt.¹⁴³ Hypotesen om nationaliserande politik får inget stöd här.

---

¹³⁶ Hur konstitutionen formulerades var en sak som Chinn och Kaiser valde att titta på när de skulle bedöma huruvida en politik var nationaliserande eller inte. Det är alltså framför allt symbolisk politik som studeras, och inte mer specifika lagar.

¹³⁷ Heleniak, 2004

¹³⁸ Dessa idealtyper är dels polära och dels parallella.

¹³⁹ Pga språkliga begränsningar har jag valt några enkla observerbara indikatorer på politikens nationalisering, som är lätta att hitta.

¹⁴⁰ Ett civilt medborgarskap innebär synen på att alla i staten, oberoende av etnicitet, utgör staten. Motsatsen är ett etniskt medborgarskap, där etniska krav som språk eller släktband ställs upp för medborgarskap.

¹⁴¹ Eftersom analyschemat är något ytligt kompletteras informationen med andra forskares utvärderingar från artiklar. Inget av länderna tillåter dubbelt medborgarskap, och därför utesluts den aspekten från tabellen. Heleniak, 2004, Ziegler, 2006

¹⁴² Heleniak, 2004

¹⁴³ King och Melvin, 2000 Det är andra mer specifika lagar som lett till diskriminering till exempel i Estland och Lettland, och konflikt i Transnistrien.

Tabell över officiellt språk, medborgarskap och syn på vilka som utgör folket i de 14 länderna¹⁴⁴

Land	Officiellt språk	Medborgarskap	Folk¹⁴⁵	Nationaliserande politik
Estland	<i>Ett</i>	<i>Etniskt</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Lettland	<i>Ett</i>	<i>Etniskt</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Litauen	<i>Ett</i>	<i>Nämns ej</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Ukraina	<i>Ett</i>	<i>Civilt</i>	<i>Flera folk</i>	<i>Nej</i>
Vitryssland	<i>Även ryska</i>	<i>Nämns ej</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Nej</i>
Moldavien	<i>Ett</i>	<i>Uppgift saknas¹⁴⁶</i>	<i>Uppgift saknas</i>	<i>–</i>
Kazakstan	<i>Ett</i>	<i>Etniskt</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Uzbekistan	<i>Ett</i>	<i>Civilt</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Kirgizistan	<i>Ett</i>	<i>Civilt</i>	<i>Flera folk</i>	<i>Nej</i>
Turkmenistan	<i>Ett</i>	<i>Nämns ej</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Tadzjikistan	<i>Ett</i>	<i>Civilt</i>	<i>Flera folk</i>	<i>Nej</i>
Armenien	<i>Ett</i>	<i>Etniskt</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Azerbajdzjan	<i>Ett</i>	<i>Civilt</i>	<i>Ett folk</i>	<i>Ja</i>
Georgien	<i>Ett¹⁴⁷</i>	<i>Nämns ej</i>	<i>Nämns ej</i>	<i>–</i>

6.5 H6: EU och Rysslands påverkan i minoritetsfrågor

De senaste åren har utvecklingen av internationella normer om mänskliga rättigheter lett till att etniska minoriteter blivit en fråga över nationsgränser.¹⁴⁸ En extern aktör skulle kunna påverka minoritetens möjligheter att få igenom sina krav genom att stötta dem ekonomiskt, politiskt eller militärt. När minoriteten uppfattar sina möjligheter att lyckas som goda, kan konflikt utbryta. Eftersom det intressanta här är hur minoriteten bedömer sina möjligheter till framgång anser jag att även andra aktörer än stater måste

¹⁴⁴ Informationen om språken kommer från CIA world factbook, eller konstitutionerna. För information om medborgarskap och syn på folket har jag utgått från konstitutioner, hittade via ConstitutionFinder.

¹⁴⁵ Nämns landet som ett land för ett eller flera folk i konstitutionen? Jag har valt att betrakta de länder som inte har någon referens till andra nationer inom staten som att de ser staten som en stat för ett folk.

¹⁴⁶ Jag har tyvärr inte lyckats hitta Moldaviens konstitution på ett för mig begripligt språk.

¹⁴⁷ I den självstyrda regionen Abkhasien även Abkhaz

¹⁴⁸ King, Melvin, 2000

tas med i bedömningen.¹⁴⁹ För att besvara frågan om någon aktör har fungerat som ett externt hemland eller en lobbystat väljer jag att se om någon aktör speciellt har stöttat minoriteten. Rimliga kandidater är Ryssland, som är det land som enligt Brubakers hypotes skulle fungera som ett externt hemland, och EU, som är en aktiv part i området och speciellt i de europeiska länderna, och som har engagerat sig i frågor om mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter. En analys av retorik från olika parter hade blivit för tidskrävande. Därför analyseras några relevanta artiklar. För att kunna visa att en lobbyaktör spelat roll för utvecklingen av konflikt krävs att någon aktör agerar för att stärka minoriteten, men också att minoriteten stärker sina krav som en följd av detta.

6.5.1 Ryssland som externt hemland:

Ziegler pekar på fyra olika sätt som Ryssland kan påverka och utöva inflytande i sitt närområde: militärt, genom export av energi och andra ekonomiska påtryckningsmedel, genom sitt deltagande i regionala organisationer och slutligen genom närvaron av etniska ryssar i området.¹⁵⁰ I början på 1990-talet uppstod i Ryssland uppfattningen om att den ryska staten hade ett ansvar för välbefinnandet hos ryssar utomlands, den så kallade ryska diasporan.¹⁵¹ Ryssland valde 1992 att ge medborgarskap till alla före detta medborgare i forna Sovjetunionen som ansökte innan år 2000. Idag fokuserar man i Ryssland på att skydda sina landsmäns rättigheter i närområdet, och stötta ryska som ett centralt språk för kommunikation mellan olika etniska grupper i forna Sovjetunionen.¹⁵² Putin verkade tro att han kunde stärka Rysslands ställning i CIS och i Baltikum genom att uttrycka stöd för ryssar utomlands.¹⁵³ Rysslands "neighbourhood policy" syftar till tätare band med länderna i öst, Ukraina, Vitryssland, Moldavien och Kaukasien. Målet är att området ska bli stabilt och blomstrande ekonomiskt.¹⁵⁴ Detta säger inte heller något om stödet för minoriteten, snarare tvärtom. Minoriteten kan tänkas komma i kläm om andra intressen är viktigare. Något som talar emot att Ryssland skulle backa upp ryssar utomlands är att den ryska regeringen har beviljat

---

¹⁴⁹ Genom globala normregimer som mänskliga rättigheter kan organisationer utöva påtryckningar på regeringar och på så sätt öka minoriteters chanser att höras. Vissa organisationer kan också kräva åtgärder för att tillåta medlemskap eller fördelar för en stat, till exempel Världsbanken eller EU.

¹⁵⁰ Ziegler, 2006.

¹⁵¹ King, Melvin, 2000

¹⁵² Heleniak, 2004 Det finns också rörelser som vill minska invandringen till Ryssland överhuvudtaget, och den nya medborgarskapslagen från 2002 gör inte skillnad på ryssar eller andra immigranter. Heleniak, 2004

¹⁵³ Detta tycks ha fungerat i Centralasien, där politiska ledare har format sin utrikespolitik i enlighet med Rysslands, men sämre i de baltiska staterna, trots att mest energi har riktats ditåt Ziegler, 2006 1998 hotade Ryssland med att bryta exporten till Lettland på grund av uppfattade kränkningar av den ryska minoritetens rättigheter. King och Melvin, 2000

¹⁵⁴ King och Melvin, 2000

väldigt lite pengar till den ryska minoriteten i närområdet. Det finns ca 62 ryska kulturella och vetenskapliga center runtom i världen, men inget av dem ligger i de forna Sovjetländerna.¹⁵⁵ Även det institutionella stödet är svagt, och ingen myndighet har egentligen ansvar.¹⁵⁶ Den ryska minoriteten verkar inte heller ha radikaliserats. En orsak till detta kan vara svårigheten med att definiera gruppen ryssar utomlands, som är dåligt organiserade och därför en svår grupp att rikta en politik mot.¹⁵⁷ Men en annan orsak kan vara att den ryska diasporan "presenterar moderata möjligheter för rysk utrikespolitik, ett minimalt hot mot värdländerna [...] och i stort sett orealiserade ekonomiska fördelar för den ryska staten".¹⁵⁸ Andra strategiska medel har varit mer användbara, och minoriteten har hamnat i skymundan när andra faktorer har varit viktigare i utrikespolitiken. Ryssland är alltså inte kapabelt att agera som en extern aktör, och det stöd som uttalas är bara symboliskt.¹⁵⁹

6.5.2 EU som extern aktör:

EU har försökt utöva inflytande främst i de länder som ligger i Europa. EU har inte haft några nationalistiska skäl till att utöva påtryckningar, men kan ha stött den ryska minoriteten genom att arbeta för mänskliga rättigheter och minoritetsskydd. EU kan påverka länder i processen till medlemskap genom en klausul i Köpenhamnskriterierna, om "respekt för och skydd av minoriteter".¹⁶⁰ Morris visar att påtryckningar från EU var avgörande när lettiska beslutsfattare skapade en ny medborgarskapslag. Regeringen var vid tillfället beroende av nationalistiska partier, men efter att ha uteslutits från förhandlingar om EU-medlemskap, och relationerna med Ryssland hade försämrats, följde man de rekommendationer som satts upp.¹⁶¹ Hon anser också att EU-medlemskapet tvingar Lettland att följa internationella normer om behandling av icke-medborgare och minoriteter. David J Smith beskriver den påverkan som EU:s utvidgningsprocess har på minoritetspolitiken i Estland. Enligt Smith har resultatet av EU:s påtryckningar i Estland varit att man vänt sig från det tidigare idealet om en

---

¹⁵⁵ Ziegler, 2006

¹⁵⁶ King och Melvin, 2000 Ziegler, 2006 Däremot finns stöd för nationalistisk politik och framför allt för stöd till ryssar utomlands hos tre av fyra partier i duman.

¹⁵⁷ Ziegler, 2006

¹⁵⁸ Ziegler, 2006

¹⁵⁹ King and Melvin, 2000, Ziegler, 2006. Frågan är då, är de länder som man försöker påverka ännu svårare? Kan teorin om externa aktörer fungera i alla fall? Och spelar det någon roll om stödet är symboliskt, om det uppfattas som reellt? Vi är tillbaka på en svaghet i teorin om externa aktörer, nämligen mätbarheten.

¹⁶⁰ Morris, 2003

¹⁶¹ Morris, 2003

nationalstat och istället siktar mot idealet om Estland som en multikulturell demokrati.¹⁶² Förändringar i medborgarskapslagen antogs 1998 efter påtryckningar från EU, och år 2000 följdes de av en strategi för att integrera den ryska minoriteten.¹⁶³ På så sätt kan man tänka sig att den ryska minoriteten hade krävt mer, när frågan backades upp av EU.¹⁶⁴ Men ingen större radikaliserings kan ses på denna nivå.

Skillnaden mellan EU och Ryssland tycks här vara styrkan i de medel med vilka man försöker få igenom sin vilja: även Ryssland har arbetat för den ryska minoritetens intressen i Baltikum, men det var löftet om EU-medlemskap som verkligen gjorde skillnad. Dock verkar inte den ryska minoriteten ha fått mod av detta stöd, utan har fortsatt vara inaktiv. Detta kan bero på att den ryska diasporan är oorganiserad och saknar resurser. På den nivå där denna analys gjorts, verkar det inte finnas några belegg för att minoriteten radikaliserar då den får stöd utifrån, vilket talar emot hypotesen.

7. Slutsatser:

Idag förekommer inte mycket konflikt i forna Sovjetunionen. Emigrationen har minskat, och några risksituationer kvarstår i Ukraina, Baltikum och Moldavien. Detta är något förvånande, eftersom under rådande förhållanden borde konflikt förekomma, enligt hypoteserna. I till exempel Kazakstan finns en stor rysk minoritet och nationaliserande politik, men ingen konflikt, kanske på grund av den relativt goda ekonomin. Att konflikt trots allt inte förekommer i Vitryssland kan bero på att Vitryssland är beroende av Ryssland, och att inget nationalistiskt uppvaknande förekommit.¹⁶⁵ Avsaknaden av konflikt kan tänkas bero på den ryska minoritetens heterogenitet och brist på organisering, eller att deras levnadssituation är god, och att de som var missnöjda redan har emigrerat. Eftersom minoritetens organisering verkar ha varit viktig för hur deras reaktion format sig, vore det relevant att i framtiden studera hur olika organisationsformer påverkar minoriteters konfliktbenägenhet.

Uppsatsens syfte var att utvärdera några rimliga hypoteser om etnisk konflikt genom empirisk prövning. Vilka hypoteser stärks och kan prövas ytterligare, och vilka försvagas? Få av hypoteserna får stöd när de appliceras på situationen i forna

---

¹⁶² Smith, 2003, Pettai och Hallik, 2000

¹⁶³ Smith, 2003.

¹⁶⁴ Även om EU inte direkt uttryckt stöd för minoriteten, utan snarare kritik mot staten.

¹⁶⁵ Chinn och Kaiser, 1996

Sovjetunionen, och det är svårt att dra entydiga slutsatser. En orsak till detta är att det kan finnas stora skillnader mellan länderna som en begränsad analys inte kan ta hänsyn till. Men det beror antagligen också på att uppsatsen bara har skrapat på ytan när det gäller att pröva hypoteserna. Å andra sidan bör dessa vanliga hypoteser även vid en ytligare bedömning kunna få något stöd för att vara rimliga. Ekonomi verkar tidigare ha haft betydelse för emigrationen. Men idag verkar inte ekonomi ha någon större betydelse för om konflikt förekommer eller inte. Fördjupade undersökningar bör göras av hur inkomstklyftor mellan etniska grupper kan påverka. Demokrati och ekonomiska faktorer samvarierar som väntat. Men demokratis påverkan är svår att bedöma, då de demokratiska staterna är så få. En ny studie skulle kunna visa vilken giltighet hypotesen om att konflikt uppstår vid en övergång mellan olika regimer har. Detta har inte närmare undersökts i denna studie, då det faller utanför den tidsperiod som studerats, och mer detaljerade fallstudier krävs. Om autonomins påverkan på etnisk konflikt kan inte mycket utläsas, då alltför få autonoma regioner finns. Hypotesen om att minoritetens storlek påverkar graden av konflikt är den som har fått mest stöd i denna uppsats. I Estland och Lettland med stora ryska minoriteter har viss konflikt förekommit, medan det i Centralasien och Södra Kaukasien, där minoriteterna är små, inte har förekommit konflikt. Men det finns undantag: den största ryska minoriteten finns i Kazakstan, där konflikt inte förekommer, och i Moldavien förekommer konflikt trots att minoriteten är liten. Det krävs fler faktorer än en stor minoritet för att konflikt ska utbryta. Nationaliserande politik på en symbolisk nivå verkar inte spela någon större roll för graden av konflikt. Mer forskning om betydelsen av mer specifika utformningar av medborgarskaps- och språklagar, och kopplingen till symbolisk politik vore intressant. Även om både EU och Ryssland agerat som externa aktörer, och i alla fall EU har haft en viss framgång, har inte minoriteten radikaliserats, åtminstone inte på denna nivå. Mer djupgående studier som analyserar retorik i media och politiska utspel kan kanske ge en mer exakt bild.

Den allmänna situationen och livsvillkoren i större delen av de forna Sovjetstaterna ser dystra ut. Interna konflikter och inte minst stor brist på demokrati och frihet och ekonomisk utveckling gör att risksituationen kvarstår: även om inte konflikt uppstår med den ryska minoriteten, är risken för konflikt med fattig befolkning, åsiktsmotståndare och andra etniska grupper ett reellt hot. Tyvärr kan en del av orsaken

till att så lite reaktioner kommit från den ryska minoriteten kan vara att man i et fattig, auktoritär stat har fullt upp med att försöka överleva, och kampen för rättigheter kommer i andra hand - eller är omöjlig. Det är egentligen bara i de stater som haft en stark motivation att delta i det Europeiska samarbetet som bilden ser ljus ut. EU:s politik verkar här ha inneburit en reell skillnad för minoriteten, när utvecklingen verkade leda mot konflikt i Estland och Lettland. Situationen i forna Sovjetunionen verkar just nu stabil, men det gör den trots att alla hypoteser förutspår konflikt. Framtiden får visa om teorierna hade rätt och konflikt uppkommer, eller om verkligheten för en gångs skull är bättre än man väntar sig.

Otryckta källor:

Uppsala Conflict Data Program , UCDP Database: www.ucdp.uu.se/database, Uppsala University, 14.12 2009

Sida, Länder och regioner, *Utvecklingen i Moldavien*,
<http://www.sida.se/Svenska/Lander--regioner/Europa/Moldavien/Utvecklingen-i-Moldavien/>, 29.12 2009

The World Bank, *Measuring Inequality*,
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20238991~menuPK:492138~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html>, 11.12 2009

PMR 2004 census, Pridnestrovie.net, en hemsida om Transnistrien i samarbete med den transnistrisk regeringen, www.pridnestrovie.net/2004census.html, 29.12 2009

Territorial autonomy as a means of minority protection and conflict solution in the European experience - An overview and schematic comparison, Thomas Benedikter, Society for Threatened Peoples, 2006, <http://www.gfbv.it/3dossier/eu-min/autonomy.html>, 14.12 2009,

Nilsson, Börge, 2009, Statslösa söker skydd hos Medvedev, Fokus 8.9,
<http://www.fokus.se/2009/10/statslosa-soker-skydd-hos-medvedev/>, 16.12 2009

Freedomhouse.org:

Map of Freedom 2009,
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2009>, 29.12 2009

Methodology, 2009 edition:
http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=351&ana_page=354&year=2009,
29.12 2009

The World Factbook 2009. Washington, DC: Central Intelligence Agency, 2009.

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>, 2.12 2009

Rapporter från Amnesty International:

Human rights in the Russian Federation: Report 2009, Amnesty International,

<http://www.amnesty.org/en/region/russia/report-2009>, 1.12 2009

Rapporter från International Crisis Group:

Caucasus: Reports and briefings,

<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1248&l=1>, 26.12 2009

Central Asia: Recent reports and briefings,

<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1251&l=1>, 26.12 2009

Moldova: No quick fix, 12 August 2003, ICG Europe Report N°147, Chisinau/Brussels,
http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A401086_12082003.pdf, 14.12 2009

Moldova: Regional tensions over Transdnistria, 17 June 2004 , ICG Europe Report N°157,
http://www.crisisgroup.org/library/documents/europe/moldova/157_moldova_regional_tensions_over_transdnistria.pdf, 14.12 2009

Från UNDP, Human Development report 2009:

HDI Report 2009: Overcoming barriers: Human mobility and Development, publicerad för United Nations Development Program, Palgrave Macmillan, 2009,
http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf, 14.12 2009

Composite Indices: HDI and beyond, <http://hdr.undp.org/en/statistics/indices/hdi/>, 14.12 2009

Tabell skapad via http://hdrstats.undp.org/en/buildtables/rc_report.cfm, 14.12 2009

För information om konstitutioner, (hittade via ConstitutionFinder, <http://confinder.richmond.edu/confinder.html>):

Azerbajdzjans konstitution, Constitutional Court of Azerbajdzjan Republic,
<http://www.constcourt.gov.az/az/>, 3.12 2009

Armeniens konstitution, Armeniens presidents hemsida,
<http://www.president.am/library/constitution/eng/?chapter=1&pn=1>, 5.1 2010

Estlands konstitution, från Estlands presidents hemsida,
<http://www.president.ee/en/estonia/constitution.php>, 3.12 2009

Georgiens konstitution, Georgiens parlaments hemsida,
http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTITIT_27_12.06.pdf, 29.12 2009

Kazakstans konstitution; <http://www.parlam.kz/Information.aspx?doc=2&lan=en-US>,
3.12 2009

Kirgizistans konstitution: Constitution Finder, The University of Richmond School of
Law, http://confinder.richmond.edu/admin/docs/kyrgyz_const.pdf, 3.12 2009

Lettlands konstitution: Lettlands parlaments hemsida,
http://www.saeima.lv/Likumdosana_eng/likumdosana_satversme.html, 5.1 2010

Litauens Konstitution, Constitutional Court of the Republic of Lithuania,
http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html, 3.12 2009

Turkmenistans konstitution, University of Texas,
<http://www.uta.edu/cpsees/TURKCON.htm>, 29.12 2009

Tadzjikistans konstitution, United Nations Public Administration Network,
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/untc/unpan003670.htm>,
29.12 2009

Ukrainas konstitution, Constitutional Court,
<http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=12084>, 5.1 2010

Uzbekistans konstitution:
<http://www.mansurovs.com/Umid/Main/Uzbekistan/Constitution/constitution.html>,
5.1 2010

Vitrysslands konstitution, Presidentens hemsida,
<http://www.president.gov.by/en/press19329.html#doc>, 5.1 2010

Nationalencyklopedin 2009,

Moldavien: Landsfakta, <http://ne.se/moldavien/landsfakta>, 16.12 2009

Turkmenistan: Landsfakta <http://www.ne.se/turkmenistan/landsfakta>, 16.12 2009

Litteraturlista:

Barysch, Katinka, "The EU and Russia: Strategic Partners or Squabbling Neighbours?",
Centre for European Reform, 2004

Baylis, John, Smith, Steve, och Owens, Patricia, *The Globalization of world politics: An introduction to international relations*, Oxford University Press, 2008

Brubaker, Rogers, *Nationalism reframed: nationhood and the national question in the New Europe*, Cambridge University Press, 1996

Chinn, Jeff och Kaiser, Robert, *Russians as the new minority: ethnicity and nationalism in the Soviet successor states*, Westview Press, 1996

Connor, Walker, *Ethnonationalism: the Quest for Understanding*, Princeton University Press, 1994

Cornell, Svante E, Autonomy as a source of conflict: Caucasian conflicts in a theoretical perspective, *World Politics*, 54(januari 2002), 245-76

Cuff, E. C, och Payne, C. G(red.), *Samhällsvetenskapliga perspektiv*, Korpen, Göteborg, 1996

Duvold, Kejtil och Berglund, Sten, *Nationbuilding between Ethnos and Demos*, Paper to be presented at the Annual Meeting of the Swedish Political Science Association, October 2009

Fearon, James D., *Ethnic war as a commitment problem*, Paper presented at the 1994 Annual Meetings of the American Political Science Association, August 1995

Gellner, Ernst, *Stat, nation och nationalism*, Nya Doxa, 1997(Blackwell 1983)

Giddens, Anthony, *Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*, University of California Press, 1979

Gleiditsch, Nils Petter, Wallenstein, Peter, Eriksson, Mikael, Sollenberg, Margareta och Strand, Håvard, Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset, *Journal of Peace Research*, Vol, 39, 2002

Heleniak, Timothy, Migration of the Russian Diaspora After the Breakup of the Soviet Union, *Journal of International Affairs*, Vol. 57, No. 2, Spring 2004

Hewitt, Christopher och Cheetham, Tom, *Encyclopedia of modern separatist movements*, Santa Barbara, 2000

Jenne, Erin, A Bargaining Theory of Minority Demands: Explaining the Dog that Did not Bite in 1990s Yugoslavia, *International Studies Quarterly*, 48, 2004, 729-754

Jenne, Erin K, *Ethnic bargaining: the paradox of minority empowerment*, Cornell University Press, 2007

King, Charles och Melvin, Neil J, Diaspora Politics: Ethnic Linkages, Foreign Policy, and Security in Eurasia, *International Security*, Vol. 24, No. 3, Winter 1999/2000

Lake, David A and Rothchild, Donald, Containing fear: The Origins and Management of Ethnic Conflict, *International Security*, Vol. 21, No. 2(Fall 1996), 41-75

Lapidoth, Ruth, *Autonomy: Flexible solutions to ethnic conflicts*, United States Institute of Peace, 1996

Morris, Helen M, EU enlargement and Latvian Citizenship Policy, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 2003(1)

Pettai, Vello och Hallik, Klara, Understanding processes of Ethnic Control: Segmentation, dependency and co-optation in post-communist Estonia, *Nations and Nationalism*, 8(4), 2002, 505-529

Posen, Barry R, The Security Dilemma and Ethnic Conflict, *Survival*, 35(Spring 1993), 27-41

Smith, David J, Minority Rights, Multiculturalism and EU Enlargement: the Case of Estonia, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 2003(1)

Stavenhagen, Rodolfo, *Ethnic conflicts and the nation-state*, Macmillan Press Ltd, 1996

Ziegler, Charles E, Russian Diaspora in Central Asia: Russian Compatriots and Moscow Foreign Policy, *The Demokratizatsiya*, Winter 2006